

Хөгжлийн бэрхшээлийн нийгмийн загварын тухай ойлголт

**Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яам,
Хүн амын хөгжлийн бодлогын хэрэгжилтийг
зохицуулах газрын мэргэжилтэн,
Хөгжлийн бэрхшээлийн трэйнэр багш
Б.Болороо**

Агуулга:

- Хөгжлийн бэрхшээлийн чиг хандлагын тухай
- Хөгжлийн бэрхшээлийн талаарх загвар, ойлголтууд
- Уламжлалт хандлага яагаад хүчтэй байдаг вэ?
- Конвенц ба хуулийн тодорхойлолт
- Монгол Улс дахь хөгжлийн бэрхшээлийн салбарын хөгжил
- Ном зүй

1. Хөгжлийн бэрхшээлийн чиг хандлагын тухай

1970 он

- Эрхийн төлөө тэмцэл /жагсаал, цуглаан/
- Bareer free
- Нийгмийн загварын ойлголт

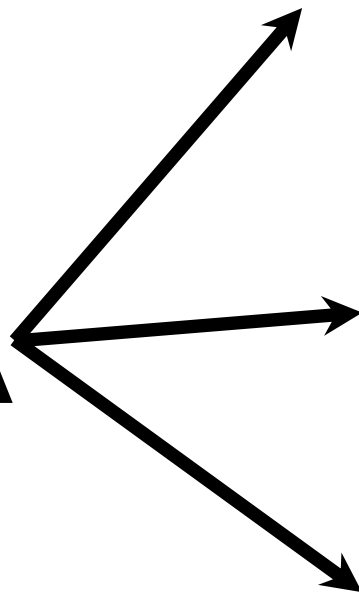
1980-1990
он

- Бие даан амьдрах эрх
- Түгээмэл загвар
- Сүлжээ, холбоо

1990-2006
он

- НҮБ-ын Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүсийн эрхийн тухай конвенци
- Эрх мэдэлжүүлэлт

ХАНДЛАГА

Тэгш хамруулах

Нэгтгэх

Тусгаарлах (тусгай)

2. Хөгжлийн бэрхшээлийн талаарх загвар, ойлголтууд

Хөгжлийн бэрхшээлийн загварууд

Шалтгаан → **Үр дүн**

Хувь хүний загвар :
(Биологийн оршихуй)

Бие эрхтний
бэрхшээл

Хөгжлийн
бэрхшээл

Нийгмийн загвар :
(Нийгмийн оршихуй)

Бие эрхтний
бэрхшээл

Хөгжлийн бэрхшээл

Нийгэм

Хувь хүний загвар	Нийгмийн загвар
Чиний юу болохгүй байна вэ?	Нийгмийн юу нь болохгүй байна вэ?

Та явж чадахгүй болсон.
Та шатаар гарах хэрэгтэй
болно. Бид танд
тусална.

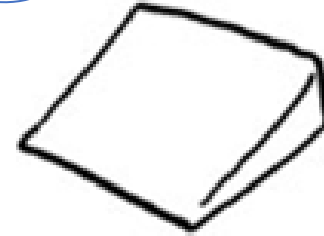
*Хувь хүний
загвар*

Надад сургуульд сурах,
нийгэмд оролцох
хэрэгцээ байдаг

Та шатаар явахад
бэрхшээлтэй юм байна.
Бид энийг засах
хэрэгтэй юм байна.

*Дэглүүрийн
нэгэ*

*Нийгмийн
загвар*

Нийгмийн загварыг Хувь хүний загвартай харьцуулах нь

Хувь хүний загвар

Нийгмийн загвар

Шалтгаан

Бие эрхтний бэрхшээл

Нийгмийн саад

Зорилт

Хэвийн байдалд орох
(хамгийн боломжит /
цорын ганц зам)

Оролцоог хангах

Үнэ цэнэ

Хэвийн

Олон талт байдал болон тэгш байдал

Шийдэл

Нөхөн сэргээх
(Нийгэмд буцаж орох)

Нийгмийг өөрчлөх

Ойлголт

Урьдчилсан нөхцөл шалгуурын
ойлголт
(дутагдал, гачигдлын тухай)

Боломжит шийдлийг хайх тухай тухай
ойлголт
(чадавхийн тухай)

Шийдэл

Бие эрхтний бэрхшээлтэй
→ чадвартай → Оролцоо

Бие эрхтний бэрхшээл + тусламж,
дэмжлэг = Оролцоо

3. Уламжлалт хандлага яагаад хүчтэй байдаг вэ?

Хөгжлийн бэрхшээлтэй
нөхцөл байдалд орсон хүмүүс

→ “ХЭВИЙН”

Эмэгтэй → Эрэгтэй

“Хар” → “Цагаан”

Энэ зөв үү?

4. Конвенц ба хуулийн тодорхойлолт

Хөгжлийн бэрхшээл:

- Бие эрхтний бэрхшээлтэй хүнд хандах хандлага, хүрээлэн буй орчны саад бэрхшээлээс шалтгаалан бие эрхтний бэрхшээлтэй хүн нь бусад хүмүүстэй тэгш эрхтэйгээр нийгэмд бүрэн дүүрэн, үр ашигтай оролцож чадахгүй байхыг хэлнэ.
- (НҮБ, Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүсийн эрхийн тухай конвенц)

Хөгжлийн бэрхшээл:

Бие махбодь, оюун санаа, сэтгэл мэдрэл, мэдрэхүйн согогийн улмаас бусдын адил нийгмийн харилцаанд оролцох чадвар нь бүрэн болон 12 сараас дээш хугацаагаар хязгаарлагдсан хүнийг хэлнэ.

(Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэний нийгмийн хамгааллын тухай хууль)

Бие махбодь, оюун санаа, сэтгэл мэдрэл, мэдрэхүйн байнгын согог нь **орчны бусад саадтай нийлсний улмаас** бусдын адил нийгмийн амьдралд бүрэн дүүрэн, үр дүнтэй **оролцох** чадвар нь хязгаарлагдсан хүнийг хэлнэ.

(Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрхийн тухай хууль)

Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрхийн тухай конвенц батлагдсанаар дараах Үзэл санааны өөрчлөлт гарсан.

1. Хувь хүний бие эрхтний согог, бэрхшээлийг хүний ялгаатай байдал гэж хардаг болсон.
2. Хөгжлийн бэрхшээлийн асуудлыг хувь хүнд нь биш тухайн хүний ялгаатай байдалд тохирсон орчин байхгүй, бий болгохгүй байгаагаар авч үздэг.
3. Хөгжлийн бэрхшээлийн асуудал салбар дундын асуудал гэдгийг хүлээн зөвшөөрсөн.

Хөгжлийн бэрхшээл гэж юу вэ?

- Ялгаварлан гадуурхалт
- Оролцоог нь хязгаарлах
- Тусгаарлах
- Тэгш бус байдлыг бий болгох

5. Монгол Улс дахь хөгжлийн бэрхшээлийн салбарын хөгжил

НҮБ Конвенци – 2009 он

Асуудал хариуцсан нэгж – 2012 он

Инчеоны стратеги – 2014 он

Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрхийн тухай хууль 2016 он

Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрхийг хангах зөвлөл

ЭРХ ЗҮЙН ОРЧИН

- ✓ Монгол Улсын Үндсэн хууль
- ✓ Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрхийн тухай хууль
- ✓ Нийгмийн халамжийн тухай хууль
- ✓ Нийгмийн даатгалын тухай хууль
- ✓ Хөдөлмөрийн тухай хууль
- ✓ Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих тухай хууль
- ✓ Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хууль
- ✓ Нэмэгдсэн өртгийн албан татварын тухай хууль
- ✓ Гаалийн албан татварын тухай хууль
- ✓ Хүн амын орлогын албан татварын тухай хууль
- ✓ Боловсролын багц хууль гэх мэт

ЭРХ ЗҮЙН ОРЧНЫ ЧИГ ХАНДЛАГА

Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэний
нийгмийн хамгааллын тухай хууль
/2005.12.08/

Анагаах ухааны загвар- Халамжид тулгуурласан

Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрхийн
тухай хууль /2016.02.05/

Нийгмийн загвар- Хүний эрхэд тулгуурласан

Хууль эрх зүй

ХӨГЖЛИЙН БЭРХШЭЭЛТЭЙ ХҮНИЙ ЭРХИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬ

*ХӨГЖЛИЙН БЭРХШЭЭЛТЭЙ ХҮНИЙ
ЭРХИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬ*

1/ ХБХ-ий ажиллаж амьдрах орчин
нөхцлийг сайжруулах арга хэмжээ

2/ ХБХ-ий сурч боловсрох эрх

3/ ХБХ-ий хөдөлмөр эрхлэлт

4/ ХБХ-д үзүүлэх эрүүл мэндийн
тусламж, үйлчилгээ

5/ ХБХ-ийг хамт олонд түшиглэн
хамруулан хөгжүүлэх

6/ ХБХ-д үзүүлэх нийгмийн халамж

7/ ХБХ-ий бусад эрх

Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрхийн тухай хууль

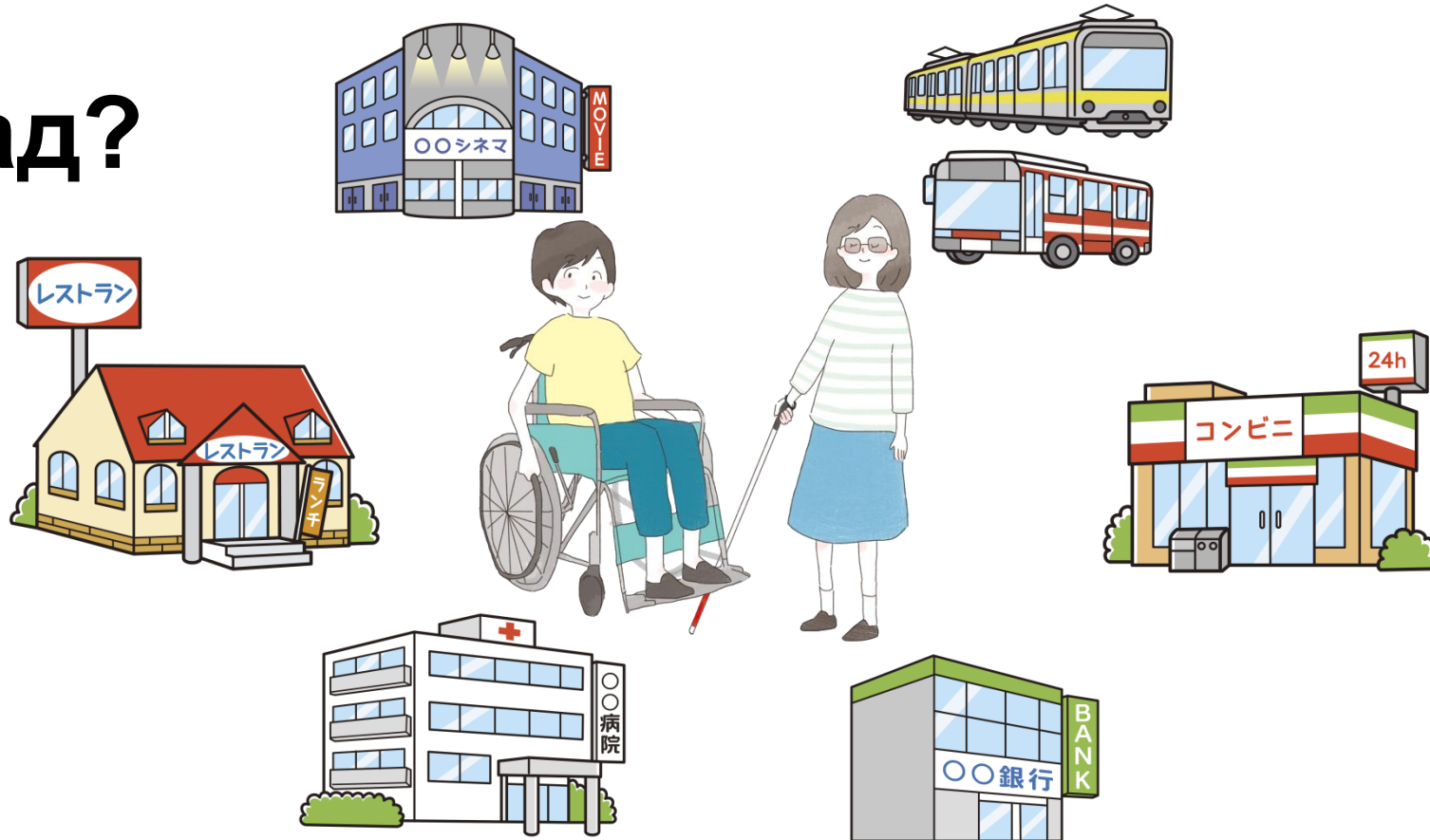
- Тохирох хэрэглэгдэхүүн
- Түгээмэл загвар
- Бие даан амьдрах эрх
- Саад тотгор

Саад тотгор:

Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүн нийгмийн харилцаанд оролцоход оролцоог нь хязгаарлаж буй зүйлийг хэлнэ.

1. Биет саад
2. Хандлагын саад
3. Нийгмийн саад
4. Мэдээллийн саад

Яагаад?

Нийгмийн амьдрал

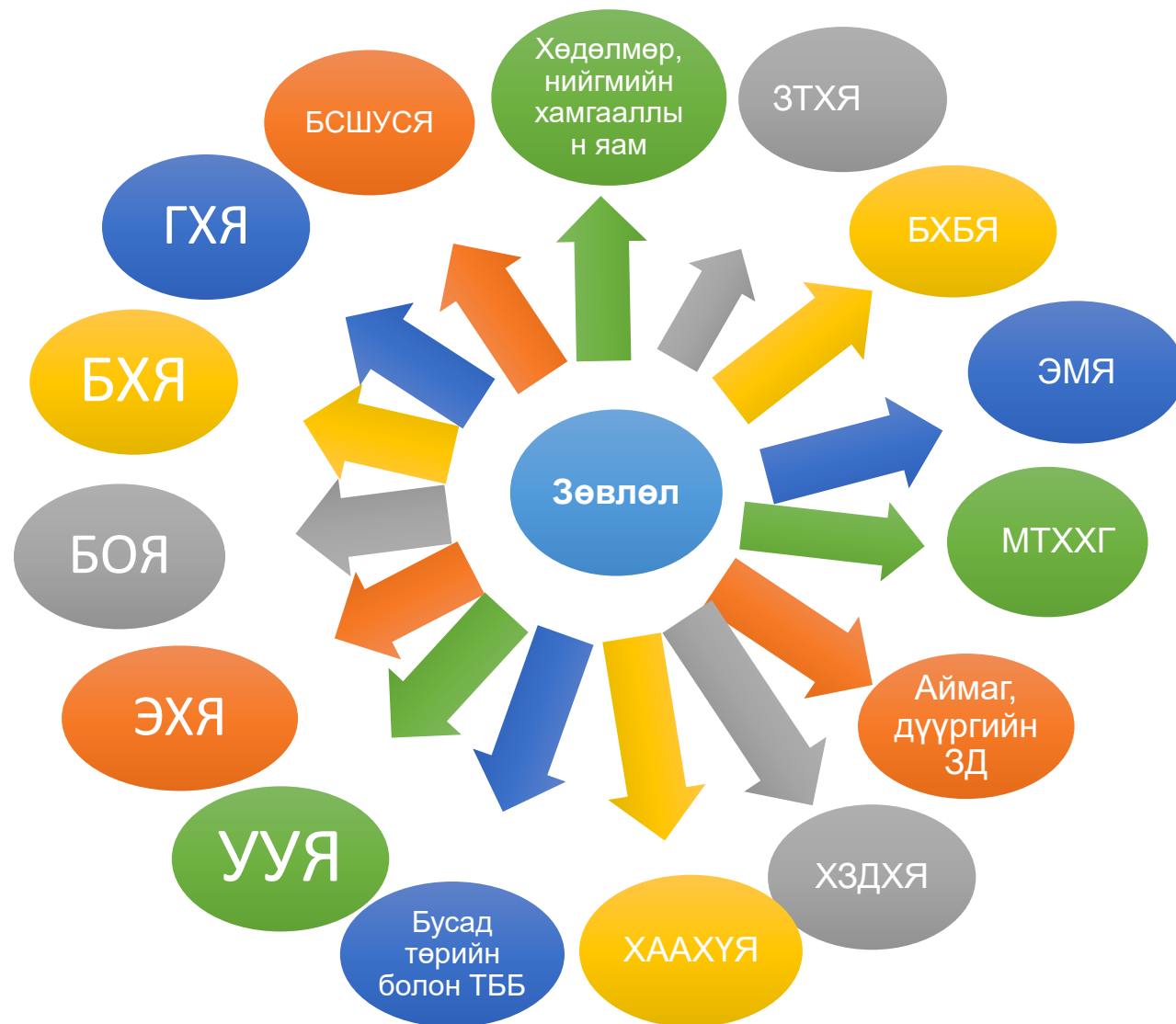
Тохирох хэрэглэгдэхүүн болон үйл ажиллагаа

Салбар дундын зохицуулалт

Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрхийг хангах орон тооны бус зөвлөл
* Засгийн газрын 2016 оны 136 дугаар тогтоол

Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрхийг хангах орон тооны бус дэд зөвлөл

* Засгийн газрын 2017 оны 116 дугаар тогтоол

Хөгжлийн бэрхшээл ба бидний өнөөгийн дүр төрх

6. Ном зүй

1. Kenji Kuno (2012) Doing Disability Equality Training, Kuala Lumpur, MPH Publishing. (DET Manual No. 6)
2. Liz Carr, Paul Darke, and Kenji Kuno (2012) Disability Equality Training: Action for Change, Kuala Lumpur, MPH Publishing. (DET Manual No. 5)
3. Kevin McLaughlin and Kenji Kuno (2011) Mempromosi 'Disability Equality': Dari Teori kepada Praktikal, Kuala Lumpur, Utusan Publications. (DET Manual No. 4)
4. Harris, A. and S. Enfield (2003). Disability, Equality and Human Rights: A Training Manual for Development and Humanitarian Organisations. Oxford, Oxfam.
5. McLaughlin, K. (2003). Towards Inclusion: Arts & Disability Information Booklet. Belfast, Arts Council of Northern Ireland.
6. Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүсийн эрхийн тухай конвенц (2006 он)
7. Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрхийн тухай хууль (2016 он)
8. Disability Equality in Education (2001). Course Book: Training for Inclusion & Disability Equality
9. Rieser, R. and H. Peasley (2002). Inclusion in Schools Course Book
10. Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн бодлого, үйл ажиллагаа мэдээллийн лавлах /Цагаан ном 2018-2020 он/
11. “Нийгмийн загварт суурилсан хөгжлийн бэрхшээллийн мэдээлэл” 2020 он, ЖАЙКА₂₅

БАЯРЛАЛАА